

IJTIMOIIY TARMOQLAR HAQIDA TUSHUNCHA

Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, "Axborot texnologiyalari" kafedrası
assistenti

ORCID: 0000-0002-0997-6689

Yo'ldoshev Abduxoliqjon Ahmadjonovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning mazmuni, ularning jamiyat hayotidagi o'rni, rivojlanish jarayoni, foydalanuvchilarga ta'siri hamda afzallik va kamchiliklari yoritiladi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish tamoyillari, xavfsizlik masalalari va yoshlar ongiga ko'rsatadigan ta'siri haqida tahliliy fikrlar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoq, internet, kommunikatsiya, raqamli madaniyat, axborot almashinuvi, virtual muloqot.

CONCEPT OF SOCIAL NETWORKS

Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li

Samarkand Institute of Economics and Service, Assistant of the Department of
"Information Technologies"

ORCID: 0000-0002-0997-6689

Yuldoshev Abdukholiqjon Ahmadjonovich

Student, Samarkand Institute of Economics and Service

Abstract: This article discusses the essence of social networks, their role in society, their development process, their impact on users, as well as their advantages and disadvantages. In addition, analytical views are presented on the principles of using social networks, security issues, and their influence on the consciousness of young people.

Keywords: social network, internet, communication, digital culture, information exchange, virtual interaction.

Kirish.

Bugungi globallashuv, raqamli transformatsiya va tezkor axborot almashinuvi davrida ijtimoiy tarmoqlar inson hayotining eng faol ishlatiladigan maydoniga aylandi. Avvallari odamlar bir-biri bilan muloqot qilish, yangiliklardan xabardor bo'lish yoki fikr bildirish uchun asosan an'anaviy aloqa vositalariga tayanishgan bo'lsa, hozirgi kunda bu vazifalarning katta qismi virtual makonga ko'chdi. Internetning keng tarqalishi, smartfon va mobil internetning ommalashuvi ijtimoiy tarmoqlarni kundalik hayotning ajralmas qismiga aylantirdi.

Ijtimoiy tarmoqlarning jadal rivojlanishi nafaqat shaxsiy muloqot, balki ta'lim, biznes, siyosat, madaniyat, ijtimoiy fikr shakllanishi kabi ko'plab sohalarga sezilarli ta'sir o'tkazmoqda. Ayniqsa, yoshlar orasida ijtimoiy tarmoqlar asosiy muloqot, o'rganish, o'zini namoyon qilish va ko'ngilochar platformaga aylangan. Har kuni millionlab foydalanuvchilar turli postlar, videolar, rasm va fikrlar orqali global axborot oqimini shakllantirib boradi.

Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarning keskin kengayishi bilan bog'liq muammolar ham ortib bormoqda. Raqobatli virtual muhitda yolg'on axborot, kiberjinoyatchilik, shaxsiy ma'lumotlarning tarqalishi, yoshlarning ruhiy holatiga salbiy ta'sir kabi xavf-xatarlar paydo bo'lmoqda. Bu holat ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyatini shakllantirishni, maxfiylik va xavfsizlik masalalariga jiddiy yondashishni taqozo etadi.

Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlar bugungi jamiyatda ulkan ahamiyat kasb etadi va ularni har tomonlama o'rganish, ularning imkoniyatlari va tahdidlarini tahlil qilish dolzarb masalalardan biridir. Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning mazmuni, tamoyillari, foydalanuvchilarga ta'siri, afzalliklari va kamchiliklari keng muhokama qilinadi.

Asosiy qism.

Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar insonning deyarli barcha faoliyat yo'nalishlariga kirib borgan. Ulardan nafaqat yoshlar, balki o'rta va katta yoshdagilar, shuningdek tashkilotlar, korxonalar, davlat idoralari va ta'lim muassasalari ham faol foydalanmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar jamoatchilik fikrini shakllantirish, muhim ijtimoiy masalalarni muhokama qilish, jamiyatdagi dolzarb mavzularni ko'tarish uchun katta imkoniyat yaratadi. Masalan, ekologiya, ta'lim islohoti, sohalardagi muammolar ko'pincha avval ijtimoiy tarmoqlarda ko'tariladi va shundan so'ng rasmiy darajaga chiqadi.

Shuningdek, ko'plab davlat tashkilotlari ijtimoiy tarmoqlar orqali aholiga murojaat qiladi, e'lonlar, ogohlantirishlar, yangiliklar bilan bo'lishadi. Bu esa axborot yetkazishning eng tezkor uslubiga aylangan. Shu ma'noda ijtimoiy tarmoqlar davlat va xalq o'rtasidagi kommunikatsiyani kuchaytiradi.

Ijtimoiy tarmoqlarning tamoyillari

1-jadval

Tamoyil nomi	Mazmuni
Ochiqlik	Barcha foydalanuvchilar axborot almashish jarayonida teng imkoniyatlarga ega bo'lishi.
Shaffoflik	Tarqatilgan ma'lumotlar manbasining aniq bo'lishi va tekshirilishi.
Xavfsizlik	Shaxsiy ma'lumotlar himoyasini ta'minlash, kiberxavflardan ehtiyot bo'lish.
Erkin muloqot	Fikr va g'oyalarni erkin tarzda bildirish imkoniyatining mavjudligi.
Huquqiylik	Internet qoidalari va davlat qonunlariga rioya qilish. Vaqtdan samarali foydalanish Tarmoqqa qaramlikning

	oldini olish, me'yorni saqlash.
Yoshga moslik	Voyaga yetmaganlar uchun xavfsiz kontentni ta'minlash.
Ruhiy sog'lomlik	Virtual bosim va taqqoslash sindromidan saqlanib foydalanish.

Ijtimoiy tarmoqlarning ta'lim jarayoniga ta'siri

So'nggi yillarda ta'lim jarayonida ijtimoiy tarmoqlarning ahamiyati yanada oshdi. O'quvchilar va talabalar Telegram, YouTube, Instagram kabi platformalar orqali o'quv materiallari, dars videolari, elektron kitoblar, muhokama guruhlar bilan tanishmoqda. Ko'plab o'qituvchilar o'z darslarini onlayn tarzda yozib, tarqatib, qo'shimcha tushuntirishlarni joylashtirish orqali ta'lim sifatini oshirmoqda. Ayniqsa pandemiya davrida ijtimoiy tarmoqlar ta'limning asosiy vositasiga aylandi. Bu jarayon shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy tarmoqlardan nafaqat ko'ngilochar platforma sifatida, balki jiddiy ilmiy-ta'lim resursi sifatida ham foydalanish mumkin. Shuningdek, xorijiy olimlar, mutaxassislar bilan muloqot qilish, xalqaro vebinarlar va seminarlarni tomosha qilish imkoniyati ham aynan ijtimoiy tarmoqlar orqali yuzaga kelmoqda.

Biznes va marketingda ijtimoiy tarmoqlarning roli

Hozirgi zamonaviy marketing ijtimoiy tarmoqlarsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Kichik biznes vakillaridan tortib yirik brendlar ham mahsulot va xizmatlarini targ'ib qilishda ijtimoiy tarmoqlarni eng samarali vosita deb bilishmoqda. Ular orqali: mijozlar bilan bevosita aloqaga chiqish, reklama joylashtirish, sotuvni oshirish, bozor talabini o'rganish, auditoriya fikrini bilish kabi jarayonlar juda oson amalga oshiriladi. Albatta, bu yo'nalishda algoritmlar, trendlar, foydalanuvchi xulqi va kontent sifati katta rol o'ynaydi.

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga ta'siri

Yoshlar ijtimoiy tarmoqlarning eng faol auditoriyasidir. Bu holat ularning dunyoqarashiga, fikrlash tarziga, xulq-atvoriga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bir tomondan ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun:

- ✚ o'zini namoyon qilish,
- ✚ ijodkorlik,
- ✚ bilim olish,
- ✚ do'stlar orttirish

kabi ko'plab ijobiy imkoniyatlar yaratadi.

Biroq boshqa tomondan, ortiqcha foydalanish:

- ✚ virtual qaramlik,
- ✚ o'ziga nisbatan past baho,
- ✚ depressiya va tashvish,
- ✚ internetdagi noto'g'ri namunaviy hayotga ishonish,
- ✚ real hayotdagi muloqotning kamayishi

kabi salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun yoshlar orasida raqamli madaniyat va axborot savodxonligini oshirish dolzarb vazifadir.

Xulosa

Ijtimoiy tarmoqlar bugungi zamonaviy jamiyatning eng ta'sirchan va faol ishlatiladigan axborot makoniga aylangan. Ular orqali muloqot qilish, yangiliklar almashish, bilim olish, o'z fikrini bildirish, biznesni rivojlantirish va turli ijtimoiy jarayonlarda ishtirok etish osonlashdi. Ayniqsa yoshlar uchun ijtimoiy tarmoqlar o'zini namoyon qilish, ijod qilish va nafaqat mahalliy, balki dunyo miqyosidagi auditoriyaga chiqish imkonini bermoqda. Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlar global kommunikatsiya vositasi sifatida insonlarga keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Biroq ularning yuqori ommaviyligi bilan bir qatorda salbiy oqibatlar ham mavjud: yolg'on axborotning tez tarqalishi, psixologik bosim, virtual qaramlik, kiberjinoyatchilik va shaxsiy ma'lumotlarning xavf ostiga qo'yilishi shular jumlasidandir. Ushbu muammolar ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda ehtiyotkorlik, mas'uliyat va axborot savodxonligini oshirishni talab qiladi. Raqamli madaniyatning shakllanishi va foydalanuvchilarning ongli yondashuvi ushbu xavflarni kamaytirishda muhim omil hisoblanadi.

Umuman olganda, ijtimoiy tarmoqlarning jamiyat hayotidagi o'rni tobora ortib bormoqda. Ular ta'lim, iqtisodiyot, madaniyat, siyosat va kundalik hayotga chuqur kirib borayotgan kuchli raqamli platformadir. Kelajakda texnologiyalar yanada rivojlanishi bilan ijtimoiy tarmoqlarning funksiyalari ham kengayishi tabiiy. Eng muhimi — bu platformalardan oqilona foydalanish, vaqtni to'g'ri taqsimlash, xavfsizlik qoidalariga rioya qilish va jamiyatga foydali kontent yaratish orqali ularning ijobiy tomonlarini kuchaytirishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Боронов , Б., и З. Мухаммадиев. «ПУТИ РАСШИРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЪЕМА УЧЕТА КАПИТАЛЬНЫХ ВЛОЖЕНИЙ В ХОЗЯЙСТВУЮЩИЕ СУБЪЕКТЫ». *Передовая экономика и педагогические технологии*, т. 2, вып. 2, апрель 2025 г., сс. 444-50, <https://inlibrary.uz/index.php/aept/article/view/80274>.
2. Боронов , Б., & Саломов , Ш. (2025). ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ. *Экономическое развитие и анализ*, 3(2), 268–274. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/eitt/article/view/80115>
3. Боронов Б.Ф., Ахмедов М.А., and Худайназарова Д.Г.. "КОРХОНАЛАРДА ДАРОМАДЛАР ВА ХАРАЖАТЛАРНИ БОШҚА УМУМЛАШГАН ДАРОМАДЛАР ТЎҒРИСИДАГИ ҲИСОБОТДА АКС ЭТТИРИШ МАСАЛАЛАРИ" *Экономика и социум*, no. 3-2 (118), 2024, pp. 547-556.

4. Боронов Б.Ф., and Мустафоев А.Ф.. "НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ МАСАЛАЛАРИ" Экономика и социум, no. 5-2 (120), 2024, pp. 926-929.
5. Боронов Б.Ф., and Саломов Ш.Ф.. "МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТДА НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ЎРНИ ВА УНИ РИВОЖЛАТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ" Экономика и социум, no. 5-2 (120), 2024, pp. 921-925.
6. Мухаммадиев, З., & Боронов, Б. (2023). ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР АСОСИДА УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР ҲИСОБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. Издания, 91–97. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/editions/article/view/92129>
7. Боронов, Б. (2022). МАҲСУЛОТ ТАННАРХИНИ ҲИСОБЛАШДА УМУМИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИНИНГ ЎРНИ ВА УЛАРНИНГ ҲИСОБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. *Economics and Innovative Technologies*, 10(6), 31-42.
8. Rajaboyev S. ХОРИҲИЙ ТИЛЛАРИНИ О'ҚИТИШДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ҚО'ЛЛАШ ТЕНДЕНСИЯСИ //Евразийский журнал предпринимательства и педагогики. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 64-69.
9. Боронов Б.Ф., and Мустафоев А.Ф.. "НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ МАСАЛАЛАРИ" Экономика и социум, no. 5-2 (120), 2024, pp. 926-929.
10. SHODIYEVICH R. S., UG'LI X. S. O., UG'LI J. L. G. O. The Role of Information Technologies in Teaching Foreign Languages //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – Т. 43. – С. 74-84.